

חלב שהבשר חופה אותו — חלב שעל הכסלים, שחתת הכליות, שנראה בגובה הכסלים, ולאחר מכן הבשר חופה אותו, שנבלע תחת הבשר — אלא מא [מכאן נסיק] כי דווקא בחלב זה שעל הכסלים אמר רחמנא [אמרה התורה] שהוא אסור, ולא בחלב שבתוך הכסלים. **הכא נמי** [כאן, בענייננו, גם כן] יש לומר כי דווקא חלב שעל הכליות אמר רחמנא [אמרה התורה] שהוא אסור, ולא בחלב שבתוך הכליות.

חלב שהבשר חופה אותו — מותר, אלא — ששעל הפסלים אמר רחמנא, ולא שבתוך הפסלים. **הכא נמי — ששעל הפליות** אמר רחמנא, ולא שבתוך הפליות. **א** גופא, אמר רבי אבא, אמר רב יהודה, אמר שמואל: **חלב שהבשר חופה אותו — מותר.** — איני, והאמר רבי אבא, אמר רב יהודה, אמר שמואל: **האי תרבא דתותי מתני — אסיר! אמר אביי:** **בהמה פתייה פרוקי מיפרקא. אמר רבי יוחנן:** אָנָּא לאו טבחא אָנָּא וְלאו בר טבחא אָנָּא, ונהירנא דהכי הוו אַמְרֵי בֵי מְדַרְשָׁא: **בהמה פתייה פרוקי מיפרקא.**

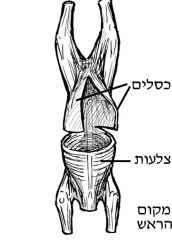
ב אמר רבי אבא, אמר רב יהודה, אמר שמואל: **חלב שעל הפוסות — אסורין וענוש פרת, וזהו "חלב שעל הקרב". אמר רבי אבא, אמר רב יהודה, אמר שמואל: האי תרבא דקליבוסתא — אסור, וענוש פרת, וזהו "חלב שעל הפסלים". ואמר רבי אבא, אמר רב יהודה, אמר שמואל: חוטין שפידי אָסוּרִין. אמר רב ספרא: **"משה! מי אמר רחמנא לא תיכול בישרא?! אמר רבא: משה! מי אמר רחמנא אכול דמא?! חתכיה ומלחיה — אפילו לקדירה נמי שפיר דמי. אמר רב יהודה, אמר שמואל: ריש מעיא באמתא בעי גרייה, וזהו "חלב שעל הדקין".****

מסורת הש"ס
א. שבת קאב, סוכה לחב.
ט.א. ביצה לחב.

גרסות
אמר אביי בהמה בכתיימי: **אביי אמר בהמה ויש בכתיימי: אמר אביי גמירי בהמה.**
והאמר רבי אבא יש בכתיימי: **והאמר רבא.**
דחי הו אמרי בכתיימי: כד הו אמרי.
הכוסות אסורין בכתיימי: הכוסות אסור.
האי תרבא בכתיימי: תרבא.
לקדירה נמי בכתיימי: לקדירה.
חלב שעל הקרב במקרא: החלב אשר על הקרב.
חלב שעל הכסלים במקרא: החלב אשר עלהן אשר על הכסלים.
אמר שמואל ויש בכתיימי: ריש גרייה יש בכתיימי: גרייה.
שעל הדקין בכתיימי: שעל גבי הדקין.

החיים
חלב שהבשר חופה אותו
החלב שעל הכסלים שחתת הכליות נראה בגובה הכסלים, ואחר כך נבלע תחת בשר אדום דק, ומתפשט תחת אותו בשר בכל הכסלים. ונקבע בינו של חלב זה כי החלק שבו הוא מכוסה בבשר הריהו מותר.

הכסלים
הכסלים הוא שם כולל לכפלי בשר שריריים הנמצאים בחלק האחורי של בהמה, בין הצלעות לריכיים, ובסמוך לכליות. הכסלים כוללים שלש שכבות בשר שביניהן שכבות חלב. ראה נספח תמונות עמוד 6.

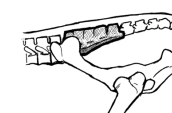

תרבא דתותי מתני

לשית רשיי הכוונה לחלב הסמוך לשרה מבפנים. כלומר, איזור החוליות עם הצלעות הקטנות, מצד חלל הבטן. ואילו לשית הרמב"ם הכוונה לחלב שסמוך לחיבור עצם הקולות לעצם האגן (בוקא דאטמא). ראה נספח תמונות עמוד 6.

קליבוסתא
הקליבוסתא היא עצם קטנה הנמצאת בסוף חוליות השרה, והריה מונעת על עצם האגן, ומחברת לחוליות האליה. על עצם זו מצויה שכבת חלב, המונחת מתחת לראש המותן.

ריש מעיא, חלב של הדקין
תחילת המעיין, במקום יציאתם מהקיבה

ראה נספח תמונות עמוד 6.
*1 לונביל"ש מן הצרפתית העתיקה lonbels — מתניים.
*2 טילי"א מן הצרפתית העתיקה teile — קרום.
*3 הנק"א מן הצרפתית העתיקה hanche — מותן.
*4 לונביל"ל מן הצרפתית העתיקה lonbel — ראש המותן.

ב ועוד בדני החלב אמר ר' אבא, אמר רב יהודה, אמר שמואל: **החלב שעל חלק הקיבה המכונה המסס וכן זה שעל חלק הקיבה המכונה בית הכוסות — אסורין באכילה, והאוכלם ענוש כרת, וזהו החלב שאמרה בו התורה "החלב (שעל) אשר על הקרב"** (ויקרא ג, א). ועוד אמר ר' אבא, אמר רב יהודה, אמר שמואל: **האי תרבא [חלב זה] הנמצא על העצם הנקרא קליבוסתא — הריהו אסור באכילה והאוכלו ענוש כרת על אכילתו, וזהו החלב שאמרה בו תורה "החלב אשר עליהן (שעל) אשר על הכסלים"** (שם ד). ועוד אמר ר' אבא, אמר רב יהודה, אמר שמואל: **החוטין (ורידי הדם) שנמצאים ביד (כתף הבהמה) אסורין באכילה. אמר רב ספרא בתמיהה על דברי רב יהודה בשם שמואל: משה (כיניו לתלמיד חכם), כיצד אתה אומר כן, מי אמר רחמנא "לא תיכול בישרא" [האם אמרה התורה "אל תאכל בשר"]?! שהרי אף חוטים אלה הינם בשר, ולא חלב! וכמו כן אמר רבא בתמיהה על דברי רב יהודה: משה, מי אמר רחמנא "אכול דמא" [האם אמרה התורה "אכול דם"]?! שהרי חוטים אלה אסורים באכילה משום דם הנמצא בהם, ולכן, אם חתכיה ומלחיה [חתכנו ומלחנו, כדי להוציא בכך את הדם מתוכם], אפילו לבישול בקדירה נמי שפיר דמי [גם כן יפה הוא, מותר הדבר]. ועוד הלכה בדני חלב אמר רב יהודה, אמר שמואל: החלב הנמצא בריש מעיא [תחילת המעיין], במקום בו המעיין יוצאים מהקיבה, באמתא המעינים**

עיונים
הכא נמי שעל הכליות נצרכה דרך דרשה זו, שכן יש במשמע הלשון "על" — בסמוך, בקירבת מקום (ובדומה לכתוב "ועליו מטה מנשה". במדבר ב, כ). ואף נחלקו חכמים במשמעות כמה וכמה מקראות בהם נאמר "ועל", ויש שקבעו שמוכנס בסמוך. ומעתה היה מקום לומר שאף מובן הכתוב "על הכליות" — זה שבסמוך להן, לכך באה דרשה זו ללמדנו שהכוונה ל"על" ממש (רא"ה).

שעל הכליות אמר רחמנא ולא שבתוך הכליות נחלקו ראשונים בדני של הלובן שבתוך הכליות. שיש שאסרוהו, וכמנהג רבה ור' יוחנן לשרש אחריו, ואף שפוסקים כשמואל שחלב הכסלים המחופה בבשר מותר (רידה, תרומות), וכן משמע מרשיי שכתב שיש ללכת אחרי המחמיר, ולשרש אחריו, כיון שלא הוכרעה הלכה כרב אסי. והוסף כי "המחמיר יחמיר, והמועז לא הפסיד". ובטעם הדבר שיש לחלק ביניהם, שכן הכסלים עצמם אינם קרבים על המזבח. ואם החלב שבתוכם היה נחשב ל"חלב" האסור, היתה התורה אומרת "בתוך הכסלים", ולא "על הכסלים" שמשמעו כמי שבא למעט את החלב שבתוכם. ואולם הכליות הריהן קרבות על גבי המזבח, ולכן אין צורך לכתוב בהן "החלב שבתוך הכליות", שהרי הוא בכלל הכליות. ויש מהראשונים שלא אסרו את הלובן שבכליות, ולדעתם רק גוממים אותו ולא מעבר לכך, וכשית רב אסי שנהג כן (רי"ף, ר"ן).

חלב שעל המסס ובית הכוסות וכתבו המפרשים באשר לסדר ניקורם של חלבים אלה שאינו ניתן לתיאור מילולי מדוייק ("אי אפשר לבאר היטב בספר"), ולכן הריהו נלמד דווקא באופן ישיר מאת מי שבקי בניקור. ועוד אמרו כי אין לחשוש לחלבים אלה אלא בחלק האחורי של הבהמה, אבל לא בחציה הקדמי של הבהמה שאין בה מחלבים אלה. מלבד קצת מהקדום שעל חלב הכסלים הנשאר בראש הדפנות על הכסלים, ומסירים אותו הקרום משם. והוסיפו כי יש הנוהגים להפריד גם כן את הבשר הנדבק שם בשתי שכבות זו על גבי זו, ולגרוז את החלב שביניהן, ויש המתירים חלב זה, ומשום שהריהו נחשב כחלב המכוסה בבשר, וכך הוא המנהג בארץ אשכנז (רמ"א יו"ד סי' סד, סעי' ז והמסופי שכן הוא גם המנהג בעירו).

משה מי אמר רחמנא בפירוש דרך הפנייה "משה" שבפי רב ספרא (שכן מקובל היה כינוי זה בפי רב ספרא, יעון שבת קאב. סוכה לטא, ביצה לחב, ועוד) פירש רש"י שהוא כינוי לתלמיד חכם. אכן הקשו אחרונים מדוע שינה רש"י מפירושו בביצה (שם) שפירש שהיא לשון שבעה, שהיה רב ספרא נשבע בכבודו של משה, לצדק את דבריו. והסבירו כי פירושו רש"י עולים בקנה אחד, שכן כשאמר רש"י "תלמודי חכם" כוונתו לתלמיד חכם הגדול בדורו, וכמשה רבינו הגדול שבדורו. ובכל המקומות הללו היה תמה רב ספרא על גדול הדור שכמוהו, שיאמר דבר שכזה ויש שאמרו כי שנורה היתה לשון זו "משה" בפי רב ספרא, שכן משה רבינו נתכנה "ספרא רבה דישאל" (סוטה יגב), ומשום שנרמז בכינויו זה של משה רבינו שמו של רב ספרא. לכך היה מרבה להשתמש בו.

מי אמר רחמנא לא תיכול בישרא שכן סבר רב ספרא שכונת דברי שמואל לומר שהריהם אסורים לעולם, ואפילו אם חתכו אותם, ומשום איסור חלב (תוס'). ולכן היה תמה, שהרי לא

לומר לך: חלב שכמוהו כשר ליקרב — אמרתי לך, חלב דפנות שאין ראויה ליקרב — לא אמרתי לך. משמע, שהייתי אוסר חלב הדפנות אי לא משום דאינו קרב. ואם כן, חלב היותרת שהוא קרב עם היותרת — אסור. ולפי זה היה לך לאסור לובן כוליא, שהוא קרב עם הכוליא, והכא שרינו ליה! ומיחו איכא למימר: שאני לובן כוליא, שממעט ליה קרא "שעל הכליות" — ולא שבתוך הכליות. ומכל מקום קשה: דלפי זה ליתסר שומן האליה שקרב עם האליה, ואף על גב דאמר בפרק "כל הבשר" (חולין קיז, א) דחלב האליה מיקרי, חלב סתמא לא איקרי, מכל מקום ליתסר מטעם שקרב! לכך נראה לי: דדוקא חלב דפנות, שדומה לשאר חלב, ושמא אף תותב קרום ונקלף הוא — הוה מיתסר אי הוה קרב. אבל חלב יותרת ולובן כוליא ושומן האליה, שאין דומין כלל לחלב — לא מיתסרי, דאין קרבינן בתורת חלב אלא אגב יותרת וכוליא ואליה.

משה מי אמר רחמנא לא תאכל בישרא — דסלקא דעתך: דאסר להו אפילו חתכו, ומשום חלב.

חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי — מכלל דעד השתא משמע דלא הוה מייירי לקדרה אלא לצלי, ואפילו הכי קאמר דאסור, לפי שלא חתכה. והא

בעי [בשיעור אמה צריך] גרייה, וזהו החלב המכונה כפי חכמים "חלב שעל הדקין".

אסרה תורה סתם בשר, שכן אין חלב בחוטי יד. והשיב לו ר' אבא שאין הכוונה שהם אסורים לעולם משום חלב, אלא משום דם שכנסו בתוכם, ואיסורם זמני עד לציאת הדם במליחת הבשר (רשב"א).

וזהו חלב שעל הדקין כדרך שאמר רב יהודה בשם שמואל בדבריו הקדומים "זהו חלב שעל הקרב... וזהו חלב שעל הכסלים", אמר גם בענין זה בלשון דומה "זהו חלב שעל הדקין". אכן בעוד שבדבריו על "חלב שעל הקרב" או "חלב שעל הכסלים" כוונתו לחלב האמור במקרא, הרי שביחלב שעל הדקין כוונתו לדברים שאמרו חכמים. ואולם משום שידועים הם, ולמרותם במסכתנו לעיל, לכך לא נתפרטו. שכן שנינו בפרק "אלו טרפות" (לעיל מטב, ט) שנהלקי ר' ישמעאל ור' עקיבא איהו החלב שהתורה מן הכתוב "זאת כל החלב אשר על הקרב", שלדעת ר' ישמעאל הכוונה לרבות את החלב שעל המעיין הדקים (והוא "ריש מעיא" שלפנינו), ולדעת ר' עקיבא אין חלב זה אסור. ומכאן עולה כי הוראתו של שמואל לגרוז את החלב בריש מעיא בברי אמה, הרייה כדעת ר' ישמעאל, ושלא כדעת ר' עקיבא. אכן לעיל (שם ר"ד אף כל) פירש רש"י שגם לדעת ר' עקיבא אסור חלב זה שעל הדקים, ונמצא כי הוראתו זו של שמואל הרייה אף כדעת ר' עקיבא (ואחרונים דנו ביישוב הסתירה שבפירושי רש"י. גלה"ש).

אורה ההלכה
חלב שהבשר חופה אותו — מותר. כשמואל. (רמב"ם ספר קדושה הלכות מאכלות אסורות פ"ז ה"ז. שו"ע יו"ד סד, ד).

תרבא דתותי מתני החלב שבעיקרי המתניים סמוך לראש הירך, שכשהבהמה חיה הריהו נראה במעינים, וכשהיא מתה ידבק בשר בבשר ויתכסה חלב זה ואינו נראה עד שיתפרק הבשר מן הבשר — הריהו אסור, שאין זה נחשב כחלב שהבשר חופה אותו. כשמואל. (רמב"ם שם ה"ח. שו"ע שם סעף ז).

חלב שעל המסס ובית הכוסות חלב שעל המסס ובית הכוסות — אסור, וענוש (עליו) כרת, וזהו חלב שעל הקרב. כשמואל. (רמב"ם שם ה"ז. שו"ע שם סעף ח).

תרבא דקליבוסתא חלב הכסלים והקרום שעליהם — אסור. כשמואל. (רמב"ם שם ה"ז. שו"ע שם סעף ח).

חוטין שביד החוטים שביד — אסורים משום דם שבהם. כשמואל. (רמב"ם שם ה"ג. שו"ע יו"ד סה, א).

ריש מעיא באמתא בעי גרייה החלב שעל המעינים הדקים אסור באורך אמה משמתחילים לצאת מן הקיבה. ומשם ואילך שומן הוא, ומותר. ויש אומרים שראש המעי שצריך לגרוז את החלב שעליו, הוא המעי שיוצא בו הרעי ("חלחולתי") שהוא סוף המעינים. וירא שמם יוצא ידי שניהם לגרוז אורך אמה מכאן, ואורך אמה מכאן, וכתב הרמ"א שיש אומרים שאינו צריך אורך אמה ממש, ולכן הגו להקל למדוד בורע ואין מצריכים אורך אמה בדיוק. כשמואל. (רמב"ם שם ה"ט. שו"ע יו"ד סד, טו).

סבור כי **מדלא קא בריין** [מכיון שאינן מבריאיות. שאין הביצים הללו מתפתחות] לאחר שנמעכו, הרי זה מוכיח כי כאילו פרשו מגופה משנמעכו, וממילא הני [אלה] אבר מן החי **נינהו** [הן]. ולכך שחיטתה לא התירה אותם באכילה. והרי זה כשאר אבר שנלקח מן החי, שאסור באכילה. ואילו **מאן דשרי** [מי שהתיר] את הביצים באכילה, סבור כי

מדלא קא בריין – הני אבר מן החי נינהו. **מאן דשרי**: **מדלא קא מסרחן** – הני חיותא אית בהו. **ואידך**, האי דלא קא מסרחן – דלא קא שליט בהו **אירא**. **ואידך**, האי דלא בריין – פחישותא הוא דנגט להו. **אמר** ליה **רבי יוחנן לרב שמן בר אבא**: **הני ביעי חשילתא** – **שריין**, **ואת לא תיכול משום ינאל תטש תורת אמך**.

אמר **מר בר רב אשי**: **הני ביעי דגדיא**, **עד תלתין יומין** – **שריין בלא קליפה**. **מפאן ואילף**, אי **אזרען** – **אסורין**, ואי **לא אזרען** – **שריין**. **מנא ידעינן?** אי אית בהו **שורייקי סומקי** – **אסורין**, לית בהו **שורייקי סומקי** – **שריין**. **ב** ***אומצי ביעי ומזרק**, **פליגי בה רב אחא ורבינא**. **בכל התורה פולה רבינא לקולא ורב אחא לחומרא**, **והלכתא פרבינא לקולא**, **לבר מהני תלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא**, **והלכתא פרב אחא לקולא**. **אומצי דאסמיק, חתכה ומלחה** – **אפילו לקדרה נמי שפיר דמי**. **תלייה נמי בשפודא** – **דאיב דמא**. **אגומרי** – **פליגי בה רב אחא ורבינא**, **חד אמר: משאב שאיבי ליה**, **חד אמר: מצמת צמתי ליה**. **וכן ביעי, וכן מזרק**.

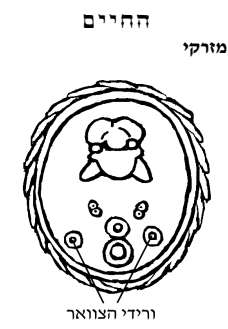
ג **רישא פכיבשא**, **אותביה אבית השחיטה** – **דייב דמא ושרי**, **אצדדין** – **מיקפא קפי ואסור**. **אותביה אנחיריה**, **דץ ביה מידי** – **שרי, ואי לא** – **אסיר**. **איפא דאמרי: אנחיריה ואבית השחיטה** – **דאיב**. **אצדדין, אי דץ ביה מידי** – **שרי, ואי לא** – **אסיר**.

עדיין אין בגדי כמות דם הנבלעת בקרום ביציו. ואולם **מכאן ואילך**, אי **אזרען** [אם יש בהן זרע] – **הריהו אסורין**, ואי **לא אזרען** [ואם אין בהן זרע] – **הריהו שריין** [מותרות]. **מנא ידיענן** [מנין יודעים אנו] אם יש בהן זרע? – אי אית בהו **שורייקי סומקי** [אם יש בהן גידים אדומים] – סימן הוא שיש בהן זרע **ואסורין** [אסורות], ואם לית בהו **שורייקי סומקי** [אין בהן גידים אדומים] – סימן הוא שאין בהן זרע **ושריין** [מותרות].

ומתוך שהובא למעלה בדין של ביצים, מביאים כי בדינם של **אומצי ביעי ומזרקי** [אומצות בשר, חתיכות בשר חי שלא בושל, ביצי בהמת זכר, ומזרקים, ורידי הצוואר], **פליגי בה רב אחא ורבינא**. ובטרם מציגים את הדעות החלוקות אומרים: **בכל דיני התורה כולה שנחלקו בהם רב אחא ורבינא**, ולא נתפרש מהיו המקיל ומיהו המחמיר במחלוקת הללו, דעת **רבינא** היא **לקולא** [להקל] ודעת **רב אחא** היא **לחומרא** [להחמיר]. ונקבעה **הלכתא** [הלכה] במחלוקת הללו כדעת **רבינא לקולא** [להקל]. **לבר מהני תלת** [חזו משלוש מחלוקות אלה] שבהן **רב אחא** הוא זה שהולך בהן **לקולא** [להקל] ואילו **רבינא** הוא זה הולך בהן **לחומרא** [להחמיר]. ונקבעה בהן **הלכתא** [הלכה] **כרב אחא לקולא** [להקל]. ומפרטים מהן שלוש מחלוקות אלה: **אומצי דאסמיק** [חתיכות בשר חי שהאדימה] מחמת מכה שהוכחה בהמה בחייה במקום שממנו נלקחה האומצה, אם עמד וחתכה לאומצה זו לחתיכות רבות, ומלחה – הרי המלח שאב את הדם ממנה, ומעתה אפילו לתבשיל בקדרה נמי שפיר דמי [גם כן יפה הדבר, מותר לעשות כן]. וכמו כן אם עמד ותלייה נמי **בשפודא** [תלה בהן הגחלים, מביאים דין דומה. ורישא ורשא הגחמה] שרוצים להסיר את שערו, ולשם כך **כובשים אותו בכיבשא** [ברמץ, אפר חם]. אם **אותביה** [החשיב אותו] על בית (מקום) **השחיטה**, שהניח את ראש הבהמה באופן שמקום השחיטה שבראש נתון מלמטה – באופן זה **דייב דמא ושרי** [זב הדם, ומותר]. ואם הניח את ראש הבהמה על הצדדין – באופן זה **מיקפא קפי** [קופא, נקרט] הדם בתוך הראש, ואסור. ואם **אותביה אנחיריה** [החשיב אותו על חזיריו], אם **דץ ביה מידי** [נעץ בו דבר] שלא ייסתמו – **שרי** [מותר]. ואי [ואם] **לא נעץ בו דבר** – **אסיר** [אסור]. **איכא דאמרי** [יש שאומרים] הלכה זו בנוסה אחר: אם הניח את ראש הבהמה באפר **אנחיריה** [על החזיריים] ועל בית **השחיטה** – **דאיב** [זב הדם, ומותר]. ואם הניח אותו על הצדדין, אי **דץ ביה מידי** [אם נעץ בו דבר] – **הריהו שרי** [מותר]. ואי [ואם] **לא** – **הריהו אסיר** [אסור].

מסורת הש"ס
א. פסחים עד,ב.

גרסות
הני אבר בכתיב: אבר.
מדלא קא מסרחן הני חיותא
בכתיב: כיון דלא מסרחי חיותא.
לרב שמן יש בכתיב: לרב שמואל.
משום ואל תטוש בכתיב: משום שנאמר אל תטוש.
אזרען בכתיב: זרען.
מנא ידיענן – שריין יש כתיב שחסר בהם קטע זה.
לית בהו שורייקי סומקי שריין
בכתיב: ואי לא שריין, ומזרקי יש בכתיב: ומזרקי.
רבינא לקולא ורב אחא לחומרא בכתיב: רב אחא לחומרא ורבינא לקולא.
והלכתא רבינא לקולא בכתיב: חסרות מלים אלה.
אומצי דאסמיק חתכה ומלחה בכתיב: האי אומצי דאסמיק חתכה ומלחה.
נמי שפיר דמי תלייה נמי בכתיב: שפיר דמי שפדיה בשפודא.
בשפודא דאיב דמא אגומרי בכתיב: בשפודא מידב דייב שדיה אגומרי ויש בכתיב: בשפודא מידאב דאיב דמיה שדיה.
משאב שאיבי ליה וחד אמר מצמת צמתי יש בכתיב: נורא משב שאיב ליה וחד אמר מצמת צמתי וכן יש בכתיב: נורא מישב שייב וח"א מצממת צמתי.
צמתי ליה וכן ביעי בכתיב: צמתי ליה והלכתא מישב שייבי ליה.
אבית השחיטה דייב דמא ושרי בכתיב: אבי שחיטה מידב דייב.
אותביה אנחיריה דץ ביה בכתיב: אנחירי אי דץ ביה.

וריד הצוואר

עיונים

מדלא קא בריין הני אבר מן החי נינהו כתבו המפרשים שאין הכוונה שביצים אלה אסורות מן התורה משום אבר מן החי, שכן עדיין מחוברות הן מעט, ולכך הן ניתרות בשחיטת בעל החיים. שדינם כדון אברים המודולדלים, ששניו בהם (לעיל עד,א), שמן התורה אינם אסורים משום אבר מן החי. ונאסרו רק מדרבנן, וכדרך שאמרו (שם) באברים המודולדלים, שחכמים אסרום והטילו בהם מצות "פרוש", שיש לפרוש מלאוכלם (תוס': רשב"א). ועוד כתבו כי אף שכלל הוא במחלוקתם של רב ורב אסי, שהלכה כרב, שהיה רבו של רב אסי. מכל מקום במחלוקת זו, הלכה כרב אסי, שכן אמר לו ר' יוחנן לרב שמן בר אבא כי אמנם הביצים הללו מותרות, ואולם אין לו לאוכלן, משום "אל תטוש תורת אמך". רוצה לומר: אף שהן מותרות במקום שלא נהגו בהן איסור, אבל מי שבא במקום שנהגו בו איסור, כמו בבבל צריך לנהוג איסור. ואף רב שמן בר אבא, אף שעמד לפני ר' יוחנן בארץ ישראל, ואולם מאחר שדעתו היתה לחזור לבבל – הריהו צריך לנהוג בהן איסור כבבבל (רשב"א).

הני ביעי דגדיא שכן בכל בעל חיים שממין זכר (ולא רק בשל גדי, ולא החוכר בסוגיינתו "ביצי גדי" אלא כדוגמא בלבד, רש"י), יש בקרום האשכים שלו דם מרובה. שכן נתבאר בעמוד הקודם שבאשכים ובמוח יש משום איסור דם. ובא מר בר רב אשי לומר שאם נשחט בעל החיים קודם שמלאו לו שלוששים יום, עדיין אין בו דם במידה כוז שיתפשט באשכיו. ולכך מותר לבשל את הביצים אף בלא נטילת הקרום. ואילו לאחר שלוששים יום, מונחה הדבר אם יש בביצים זרע. אמנם אין דברי מר בר רב אשי אמורים אלא לענין היתר אכילת הביצים הנסמך על שחיטת בעל החיים בלבד. ואולם אף לאחר שלוששים יום אין הביצים אסורות כשלעצמן, אלא לאחר שנשחטו אם קילף את הקרום שלהן או חתכן ומלחן – הריהן מותרות לבישול בקדירה.

ועוד כתבו ראשונים כי נראה שרק לאחר שלוששים יום הוא שאסורות הביצים בלא קליפה כאשר יש בהן חוטים אדומים, אבל בתוך שלוששים יום, אף שיש בהן חוטים אדומים הריהן מותרות. שכן בטרם מלאו לבעל החיים שלוששים יום, אין ביציו ראיות להוריע, ולכך גם אם יימצאו בביצים חוטים שעבנם אדום – אין הדבר מועיד בהכרח על דם הנמצא בהם, אלא הרי אלה ראיות יצירת הווירידים וליהייתן שצבעה אדום, ואין בהם איסור דם. והטעמו כי חייבים לומר כן ברעת מר בר רב אשי, שהרי אם גם בתוך שלוששים יום אסורות הביצים שנומצאו בהן חוטים אדומים, בלא קליפה. ואם גם לאחר שלוששים יום מותרות הביצים אם לא נמצאו בהן חוטים אדומים, אף בלא קליפה – נמצא שאין כל הבדל בין תוך שלוששים יום לאחר שלוששים יום (רשב"א).

אל תטוש תורת אמך – מנהג מקומך, שאתה מנצל, ושם נוהגין זו אפסורא, דהא אפילונו נה רב אמר ורב אסי. הני ביעי דגדיא עד תלתין יומין – משגולל שריין – זלל קליפת הקרום, לכאמי לא נפיש דמיה לינעל צאינניו. גדיא, לאו דווקא. אזרען – יש צהן זרע – אסורין, דעידוע שיש דם. אומציא ביעי ומזרקי – לקמיה מפרש פלוגתייהו. בכל התורה כולה – רב אחא ורבינא, חד אמר הכי וחד אמר הכי, כגלוהו: ההוא דמיקל – רבינא, וההוא דלחומרא – רב אחא. דאסמיק – *שנקטנאל*. חתכה – חתיכות הרגה. תלייה בשפודא – נתחך הטנור לללות, זלל חתכה ומלחה, אלף כדי מלימת ללי דער מועט. דאיב דמא – הואיל ומלוי – שפיר דמי. שייבי – שאזניס את הדם, מצמת צמית – *איטשרייניט*, לוממין הבשר ואינו מולא את דמו, והוא נללה נמוכו, ואסור. מוזרקי – חוטי הנוצר, ומיין, רישא בכיבשא – הכאש, כשרוצין להסיר שערו, ונתחין עליו מים ומטמינין אותו צרמך. כבשא – הטמנה. אותביה אבית השחיטה – שצית השחיטה מלמטה. דייב דמא – דרך הסמך, ושפיר דמי, אצדדים – על למיין. מיקפא קפי – דמא נמוכו, ואסור. קפי – כמו (איוב י') "וכגזינה תקפיאני". אותביה אנחיריה – נקצי המוטס למטה. דץ ביה – נקצק המוטס מידי, שלא יסתס.

תוספות

מדלא קא בריין הני אבר מן החי נינהו – מן התורה לא הוי אבר מן החי, כיון שמחבורים הם מעט – הם ניתרין בשחיטה, כאברים המודולדלים. ואין בהם אלא מצות פרוש בלבד, כדאמר ברק "בהמה המוקשה" (חולין עד,א).

משום אל תטוש – סבר כרב אסי, דאמר בפרק קמא (חולין יח,א) הדיכא דדעתיה לחזור – ונתנין עליו חומרי מקום שיצא משם. אי נמי: ככולי עלמא, "ואת לא תיכול" – במקומו קאמר.

רישא בכיבשא – יש שנותנים תרנגולת במים אחר שחיטה, וטומנין אותה

ברמץ, להסיר הנוצה. אף על גב דברישא בכיבשא לא שרי אלא היכא דאותביה אנחיריה – היינו, משום דשי בראש עצמות הרבה ודברים המעכבים את הדם מלצאת. אבל בתרנגולת – האש מישאב שאיב דמא. ובהלכות גדולות כתוב: האי מאן דמטוי רישא – צריך לאתנוחי לבית השחיטה מתתאי, כי היכי דניחוב דמא. ואי אישתלי והכביה – מורא הוא דאסור באכילה, ורישא גופה שרי. משמע דלא אסור אלא משום קרום של מוח, שיש

[אומצות בשר, חתיכות בשר חי שלא בושל, ביצי בהמת זכר, ומזרקים, ורידי הצוואר]. ומיהו המחמיר במחלוקת הללו, דעת **רבינא** היא **לקולא** [להקל] ודעת **רב אחא** היא **לחומרא** [להחמיר]. ונקבעה **הלכתא** [הלכה] במחלוקת הללו כדעת **רבינא לקולא** [להקל]. **לבר מהני תלת** [חזו משלוש מחלוקות אלה] שבהן **רב אחא** הוא זה שהולך בהן **לקולא** [להקל] ואילו **רבינא** הוא זה הולך בהן **לחומרא** [להחמיר]. ונקבעה בהן **הלכתא** [הלכה] **כרב אחא לקולא** [להקל]. ומפרטים מהן שלוש מחלוקות אלה: **אומצי דאסמיק** [חתיכות בשר חי שהאדימה] מחמת מכה שהוכחה בהמה בחייה במקום שממנו נלקחה האומצה, אם עמד וחתכה לאומצה זו לחתיכות רבות, ומלחה – הרי המלח שאב את הדם ממנה, ומעתה אפילו לתבשיל בקדרה נמי שפיר דמי [גם כן יפה הדבר, מותר לעשות כן]. וכמו כן אם עמד ותלייה נמי **בשפודא** [תלה בהן הגחלים, מביאים דין דומה. ורישא ורשא הגחמה] שרוצים להסיר את שערו, ולשם כך **כובשים אותו בכיבשא** [ברמץ, אפר חם]. אם **אותביה** [החשיב אותו] על בית (מקום) **השחיטה**, שהניח את ראש הבהמה באופן שמקום השחיטה שבראש נתון מלמטה – באופן זה **דייב דמא ושרי** [זב הדם, ומותר]. ואם הניח את ראש הבהמה על הצדדין – באופן זה **מיקפא קפי** [קופא, נקרט] הדם בתוך הראש, ואסור. ואם **אותביה אנחיריה** [החשיב אותו על חזיריו], אם **דץ ביה מידי** [נעץ בו דבר] שלא ייסתמו – **שרי** [מותר]. ואי [ואם] **לא נעץ בו דבר** – **אסיר** [אסור]. **איכא דאמרי** [יש שאומרים] הלכה זו בנוסה אחר: אם הניח את ראש הבהמה באפר **אנחיריה** [על החזיריים] ועל בית **השחיטה** – **דאיב** [זב הדם, ומותר]. ואם הניח אותו על הצדדין, אי **דץ ביה מידי** [אם נעץ בו דבר] – **הריהו שרי** [מותר]. ואי [ואם] **לא** – **הריהו אסיר** [אסור].

אומצי דאסמיק שיטות פירוש שונות הוצעו באשר לטיבה של אומצי דאסמיק. יש שכתבו כי אומצה זו, הריהי חתיכת בשר חי שהאדימה מחמת מכה שהוכחה בהמה בחייה באותו מקום ממנו נלקחה האומצה, והתקבץ באותו מקום דם מרובה. דבר שגם להאמינותו של הבשר (מהרי"י פ"ק). ולכך, אין בכח המליחה (בלא חיתוך הבשר) להוציא דם כזה. והריהו כדם האיברים שפירש ממוקמו, שאסורה חתיכת הבשר (ריטב"א).

יש שכתבו כי אומצי דאסמיק הריהי חתיכת בשר שהוטלה לתוך חומץ. שהחומץ מצמית את הדם במקומו, וגורם להתקבצותו של כל הדם למקום אחד, ושבו אין הוא יוצא במליחה בלא חתיכה (ריב"א בתוס' פסחים עד,ב בשם בה"ג, והובא ברא"ש וברמב"ן). יש שאחזו כשתי שיטות הפירוש הללו, ולכך הצריכו חתיכה ומליחה בשני האופנים הללו, והצריעו כן להלכה (שו"ע יורד סי' סז, סעיף ד, ד).

אורה ההלכה

הני ביעי חשילתא ביצי זכר שנתלשו ועדיין הם מעורים בכיסם, אינן אסורות מן התורה שהרי יש בהן מנצת חיות, ולפיכך אינן מסריחות, ואף על פי כן אסור לאוכלן (לדעת הרמב"ם בכל מקום, ולדעת רשי והרשב"א רק במקום שנהגו לאיסור. מ"מ) ממנה שנהגו לראש שלא לאכלו, מפני שדומה לאבר מן החי. כדברי ר' יוחנן לרב שמן בר אבא. (רמב"ם ספר קדושה הלכות מאכלות אסורות פ"ה ה"ז. שו"ע יורד סב, ד). **הני ביעי דגדיא וכו'** ביצי הזכר כל זמן שאינו בן שלוששים יום, מותרות לקדירה בלא קליפה אפילו אם יש בהם כמו חוטים אדומים. ואם הוא בן שלוששים יום, אם יש בהן כמו חוטים אדומים – אסורות לקדירה בלא קליפה. אבל לצלי מותרות. וכתב הרמ"א שנהגו לנקר את הביצים אף כשעדיין אינו בן שלוששים יום. כמו בר רב אשי. (רמב"ם שם פ"ז הי"ד. שו"ע יורד סה, ד).

אומצי דאסמיק בשר שהאדים, אם חתכוהו ומלחוהו כדת – מותר לבשלו. ואם לא חתכוהו וצלאוהו על גבי הגחלים – הריהו מותר, שהצלייה שואבת את הדם. (רמב"ם שם פ"ז הי"ג. שו"ע יורד סז, ד. שם סה, א. וראה מ"מ, לחי"מ ומשל"מ).

וכן ביעי וכן מוזרקי ביצי בהמה וחייה בקליפה שעליהן, וכן העורף שבו הווירידים שהן מלאים דם, אם חתכן ומלחן כדת מותר לבשלו, ואם לא חתכן וצלאם בשיפור וצלה העורף ופיו למטה או שצלאם כולן על הגחלים – הרי אלו מותרים. (רמב"ם שם. שו"ע יורד שם ושם).

רישא בכיבשא אותביה אבית השחיטה הטומן ראש בהמה כדי לצלותו, צריך שיכון שיהא בית השחיטה למטה, כדי שיווב הדם דרך שם. ואם הניחו על הצדדים, המוח והקרום אסורים (ושאר הראש מותר. ש"ך) אלא אם כן נקב עצם המוח והיה הנקב למטה (ואפילו לא נקב הקרום. ש"ך). לפי שדום זב דרך שם. וכתב הרמ"א שלכתחילה נהגו להחמיר שלא לצלות את שלם (אלא רגילים להסיר את המוח ומלחוהו תחילה קודם צלייה. ש"ך). ואפילו רוצה להניחו על בית השחיטה, חוששים שמא יתפך על צדיו ולא יצא הדם בשעת הצלייה. (רמב"ם שם הי"ד. שו"ע יורד סח, א).

אותביה אנחיריה ראש הבהמה שהניח חוטמו למטה בתנור או בכבשן כדי לצלותו, אם הניח בו (=נקב החוטם. ש"ך) גמיו או קנה כדי שישאר פתוח ויצא דמו דרך חוטמו – מותר, ואם לא הניח – מוחו אסור. (רמב"ם שם. שו"ע שם סעיף ב).

פנימי — גיד הארץ, והוא נמצא פנימי של ירך. חיצון — גיד הקצר שנסוף השופי לרחבו, והוא נמצא חיצון של ירך. והתניא פנימי — קרי "מוצלע צנשר". אקלודי מיקלוד — אלו גיד הארץ, מור ונכנס צנשר, והתם קרי ליה "סמוך לצנשר". אקלודי — לשון מפתח הנכנס צפופת. והתניא — דחילון קרי "סמוך לעצם". דמשמע, גלו הוא, ואינו מוצלע צנשר. אמר רב יהודה היבא דפרעי טבחי —

הוא גלוי. נמקום חתך היבא, כשנתחמק ונפרט מן האליה, היו ראש אותו גיד ממוצר לצוקא של קוליא. כך שמעתי. טבחי שנמצא אחריו חלב — דרך הטעם לנקר הצנשר. להלקותו — נכזית. לעברו — נכשורה. אכשור דרי — דמדקאמר "חזרו לומר" — מכלל דמעיקרא היה קיימא לן כרבי מאיר, דאמר: אין נאמנים, וחזרו לומר נאמנים, וכי אכשור דרי? נתמיה. כרבי מאיר — דנעי טיטיה, וטריחא להו מילתא — לא מהימני, ולכין לדוק אחריהם. מעיקרא סברי לה כרבי יהודה — ולפיכך אמרו חכמים דנאמני, ולנסוף סברי דנעי טיטיה, ואמרו: אין נאמנים. וכמה דהו דכירי לדרבי יהודה — וגירי צמריה, אמרו: אין נאמני, משום דסריח לן כרבי מאיר. וזמן היה דלנשויה לרבי יהודה, והחזיק המנהג כרבי מאיר, אמרו: נאמני, והכי קאמר — רבי מאיר. אין נאמנים לא עליו ולא על החלב — מפני שטורח הוא להם. וחכמים אומרים: נאמני עליו ועל החלב.

משנה

שולח אדם ירך לגוי כו' — ואין מושעין שמה יחזור ומכרנה לישראל ויחלנה צנייה. דכיון דשלימה היא — מקומו של גיד הנשה היה ניכר אס נמטט הימנה. והלוקח מנין שלא ניטל, ונטול. וצנשרא פריך: היכי זניי ישראל צנר מגוי? **גמרא** ירך — שלמה משמע. חתוכה לא — אלא אס כן ניטל גידה. דכיון דחתוכה היא, סנר הלוקח מן הגוי שניטל גידה, ואוכלה צנייה. במקום שאין מכריזין — שכל הטעמים של אותו מקום ישאלים הם. וכשצאה טרפה לידם, אין מכריזין לומר "נפלה טרפה צאיטל למכור לגוי". ונאותו מקום אין לוקחין צנר מן הגוי, דשמא מכרו לו הטעמים טריפה, ואין אנו יודעים אס נאט היוס טרפה לידם.

תוספות

בו דס. ולכך גם המוח אסור, שמתבשל בדם הקרום. אבל תרגולת, דליכא למימר הכי — שריא. ונראה דגם חוטין שבלחי אסורין, אם לא חתכן מתחלה, שגם הם אסורין משום דס.

שני גידים הם — כאן פירש בקונטרס: דקרי ליה "פנימי" — משום דמובלע הרבה, עד סמוך לעצם. ו"חיצון" — משום דסמוך לבשר, ויינו מובלע כל כך. ובריש פירקין פירש בענין אחר.

נאמני עליו ועל החלב — בסתם חלב איירי, דחלבו של גיד שרי רבי יהודה לגמרי, ולא שיק למימר ביה נאמנות, דפירשת. ועוד: דאי בחלב דגיד איירי — הוה ליה לאקשווי ממתניתין לשמואל דשרי לדברי הכל, והכא אסר לדברי הכל. ולשוני: ד"מותר" דקאמר שמואל — מן התורה קאמר, כדמשני לעיל אברייא. ועוד: דהוה ליה למימר "עליו ועל חלבו", אי אכלבו דגיד קאי. אלא ובסתם חלב איירי. ופליגי: דרבי מאיר סבר דאין נאמני בגיד הנשה — דצריך טיטה, ואיכא טירחא. ובחלב נמי, אף על גב דליכא טירחא כולי האי כמו בגיד, החמירו עליה שלא להאמינו. כיון דחמיר אסוריה, ואיכא ביה נמי טירחא, לכך אין נאמני. ולרבי יהודה נאמני בגיד — משום דלא בעי אלא גמימה. ובחלב נמי, אף על גב דאיכא ביה טירחא טפי מבגיד לרבי יהודה, מכל מקום לית ביה טירחא כמו בגיד לרבי מאיר.

חזרו לומר נאמני — אגיד קאי, ולא אכלב. **חלב** מאן דכר שמיה — לעיל (פ"ב), דקאמר רבי יהודה: אינו נוהג בשליל וחלבו מותר, לא פריך הכי — משום ד"חלבו מותר", מילתא באפי נפשיה היא, כדמפרש שמואל (חולין צ"ב), אבל הכא, חדא מילתא היא, ונאמני עליו ועל החלב. דנאמנין? קאי אתרוייהו, ומשמע דבתרוייהו קאתי לפלוגי עליה דרבי מאיר.

אדם מישראל ירך שלימה של בהמה לגוי כמתנה, אף על פי שגיד הנשה בתוכה של ירך זו. ואין אנו חוששים שמה יחזור הגוי ומכרנה לאדם מישראל, ונמצא השולח לגוי מכשיל ישראל, מפני שמקומו של גיד הנשה ניכר הוא בירך. ואדם מישראל הקונה ירך מן הגוי הריהו רואה שלא ניטל ממנה גיד הנשה.

ט גמרא שנינו במשנתנו כי רשאי אדם מישראל לשלוח ירך בהמה לגוי, אף שגיד הנשה לא הוצא ממנה. ומן הלשון "ירך" שמשמעה — ירך שלימה, מדייקים: דווקא ירך שלימה — אין [כ] מותר לשלוח לגוי, בלא שהוציאו את גיד הנשה מתוכה, ואולם ירך חתוכה שלא הוצא ממנה גיד הנשה — לא הותר לשלוח לגוי. שיש חששוש שמה יקנה ישראל מידי הגוי את הירך הזה, ויחשוב שהוצא גיד הנשה ממנה, ויבוא לכלל עבירה. ומבררים: במאי עסקינן? (במה עוסקים אנו)? אילימא [אם תאמר] שמדובר במקום שבו כל השוחטים הם ישראלים, וכאשר מזדמנת להם בהמה טריפה אין הם מכריזין (מפרסמים) שמכרו באותו יום בשר טריפה לגוי — הרי במקום כזה אין בני ישראל לוקחים בשר מאת הגויים (שמה הוא בשר טריפה), ומעתה לא רק ירך שלימה מותר לשלוח לגוי, אלא אף

עיונים

טבח שנמצא חלב אחריו בטעם הדבר שאמרו חכמים הלכה זו ביחס לטבח, כתבו המפרשים שכן דרכו של הטבח לנקר את הבשר (רש"י), שלא היה הניקור עיסוקו של אדם אחר, שהתמחה בדבר, אלא כרגיל היה הטבח מנקר את החלבים (ועיין להלן צ"ד, ב"יעונים" מדבריהם של ראשונים שכתבו כי רוב המצויים אצל ניקור ושאר מצוות הריהם מומחים בדבר (ראב"ד). והוסיפו המפרשים כי לא אחזו חכמים בלשונם לומר בפשטות "מנקר שנמצא חלב אחריו" — להשיענו חידוש דין שקיים בטבח בלבד, ולא באדם אחר. שכן הטבח, אף שמכר בשר בסתם, מלקים אותו או מעבירים אותו, כיון שדרכו בניקור. ואנשים סומכים על כך, ומניחים שבוודאי ניקר. ואולם שאר אדם, שאינו טבח במקצועו, שמכר בשר — אין הבשר בחזקת מנקר. ומכאן הסיקו כי חייב הטבח לנקר את הבשר לפני שהוא מוכר. ומנהג כשר ורואי הוא להנהיג שינקר הטבח את הבשר לפני שהוא מוכר אותו. וראוי לתקן בואת לעשות סייג לתורה (ש"ת מהר"ק).

והלכתא להלקותו בכזית ולעברו בכשורה המדובר הוא דווקא כשנמצא אחריו חלב, אבל אם נמצא אחריו חוט או קרום שאינו חלב — אין מלקים או מעבירים אותו משום כך, אלא מלמדים אותו כיצד עליו לנהוג להבא, ומוהרים אותו שלא יזלזל באיסורים (רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פ"ז הכ"א, טור ורש"י י"ד סד, כא).

והוסיפו כי הלכה זו שמלקים או שמעבירים אותו אמורה לא רק בטבח שחזר ונהג כן שוב ושוב, עד שהחזק בדבר. אלא אף טבח שנמצא פעם אחת שיצא חלב מלפניו (ש"ת ריב"ש). ועד כתבו שאין

ושבים לביורו דינו של גיד הנשה, כמוכא למעלה (צ"א). אמר רב יהודה, אמר שמואל: שני גידין הן בגיד הנשה, הגיד הפנימי הסמוך לעצם — אסור מן התורה, וחייבין מלקות עליו, על אכילתו. ואילו הגיד החיצון הסמוך לבשר — אסור באכילה, ואולם אין חייבין עליו מלקות. ומקשים: והתניא [והרי שוניה ברייתא]: הגיד הפנימי סמוך לבשר, ושלא כדברי שמואל! אמר רב אחא, אמר רב כהנא: הגיד הפנימי אכן סמוך לעצם, אך הוא חוזר ואיקלודי מיקלוד [חוזר] אל תוך הבשר. ומוסיפים ומקשים על דברי שמואל בגיד החיצון שסמוך לבשר: והא תניא [והרי שוניה ברייתא] כי הגיד החיצון הוא זה הסמוך לעצם! אמר רב יהודה: הברייתא מדברת היבא דפרעי טבחי [במקום הירך שבו חותכים וחושפים הטבחים את הגיד] ששם הגיד החיצון הוא סמוך לעצם.

ה מתוך שהוזכר מנהג הטבחים המנקרים את הבהמה מן הדברים האסורים בה, מביאים עוד בענין זה. איתמר [נאמר]: טבח שנמצא חלב אחריו, שלאחר שהוציא את החלב, עדיין נותר חלב בבשר, רב יהודה אמר: שיעור החלב שדנים את הטבח הוא בכשורה. ר' יוחנן אמר: שיעורו הוא החלב, עדיין נותר חלב בבשר, רב יהודה אמר רב פפא: ולא פליגי [ולא נחלקו ביניהם רב יהודה ור' יוחנן]. אלא כל אחד אמר את דבריו לענין אחר. כי כאן שאמר ר' יוחנן ששיעורו בכזית, מדובר לענין להלקותו לאותו טבח על רשלנותו. ואילו כאן שאמר רב יהודה ששיעורו בכשורה, הרי זה לענין לעברו (להעבירו), להדיח את הטבח מתפקידו, שכיון שהתירשל מעבירים אותו ממלאכתו. הסבר אחר בדבר: אמר מר זוטרא: רב יהודה ור' יוחנן אינם חלוקים, וזה שאמר רב יהודה בכשורה — הכוונה היא שנמצא החלב דווקא במקום אחד. וזה שאמר ר' יוחנן כזית — הכוונה היא אפילו היה מפורד החלב בשנים ובשלשה מקומות. ומסכמים: והלכתא [והלכה] היא: לענין להלקותו — הרי זה דווקא בחלב שיש בו שיעור כזית, לענין לעברו (להעבירו מתפקידו) — אפילו בכשורה.

ך שנינו במשנתנו שלדעת ר' מאיר אין הטבחין נאמנין על גיד הנשה, ולדעת חכמים הריהם נאמנים. אמר ר' חייא בר אבא, אמר ר' יוחנן: חזרו אחר כך לומר שלדעת הכל הטבחים נאמנין. אמר רב נחמן בתמיה: וכי אכשור דרי [הוכשרו הדורות], שדורות אחרונים נאמנים יותר מדורות ראשונים? ומשיבים: לא מטעם זה

אלא מעיקרא דהו סברי לה [מתחילה שהיו סבורים] כשיטת ר' מאיר ברייתא המצריך לחטט אחר גיד הנשה היטב, ויש בדבר זה טריחה מרובה — לא הו מהימני [לא היו נאמנים] הטבחים על גיד הנשה. ואולם לבסוף סברי [סברו] כשיטת ר' יהודה שאין צריך לחטט אחר גיד הנשה אלא די לגודעו ["גוממו"], וכדבר קטן זה אין לחשוד בטבחים שלא יעשהו, ולכך האמינום. איכא דמתני לה אסיפא [יש ששונים אותה הלכה על סוף משנתנו]. ששינוי בה: וחכמים אומרים נאמנין עליו, על גיד הנשה, ועל החלב, ועל כך אמר ר' חייא בר אבא, אמר ר' יוחנן: חזרו חכמים לומר אין נאמנין. אמר רב נחמן על כך: ואולם בזמן הזה נאמנין הטבחים. ותוהים: וכי אכשור דרי [הוכשרו הדורות]? מעיקרא סבריה [מתחילה חכמים סברו] כדעת ר' יהודה, שאין צורך לחטט היטב היטב, ולכך האמינו לטבחים על כך. ואולם הדר סבריה [חזרו אחר כך וסברו] כשיטת ר' מאיר, המצריך לחטט אחר גיד הנשה. וכל כמה דהו דכירי לה [זמן שהיו הטבחים עדיין זוכרים אותה], את שיטת ר' יהודה ונהגו לפיה — לא מהימני [לא היו נאמנים]. והשתא דאנשויה [ועכשיו ששכחנה] את שיטת ר' יהודה והמנהג הוא כשיטת ר' מאיר — הרי הם מהימני [נאמנים].

ך למעלה הוזכר שלדעת חכמים במשנה הטבחים נאמנים על גיד הנשה ועל החלב. ותוהים: חלב, מאן דכר שמיה [מי הזכיר את שמו]. שהרי לא הזכיר ר' מאיר בדבריו חלב! ומשיבים: הכי קאמר [כך הוא, ר' מאיר, אומר]. כך יש לשנות: אין נאמנין עליו, על גיד הנשה, וכן אין נאמנים אף על החלב. וכנגד זה אמרה המשנה כי חכמים אומרים שנאמנין הטבחים הן עליו והן על החלב.

ה משנה אף שאסור אדם מישראל באכילת גיד הנשה, שולח (מותר שישלח) את הירך לגוי כמתנה, אף על פי שגיד הנשה בתוכה של ירך זו. ואין אנו חוששים שמה יחזור הגוי ומכרנה לאדם מישראל, ונמצא השולח לגוי מכשיל ישראל, מפני שמקומו של גיד הנשה ניכר הוא בירך. ואדם מישראל הקונה ירך מן הגוי הריהו רואה שלא ניטל ממנה גיד הנשה.

ט גמרא שנינו במשנתנו כי רשאי אדם מישראל לשלוח ירך בהמה לגוי, אף שגיד הנשה לא הוצא ממנה. ומן הלשון "ירך" שמשמעה — ירך שלימה, מדייקים: דווקא ירך שלימה — אין [כ] מותר לשלוח לגוי, בלא שהוציאו את גיד הנשה מתוכה, ואולם ירך חתוכה שלא הוצא ממנה גיד הנשה — לא הותר לשלוח לגוי. שיש חששוש שמה יקנה ישראל מידי הגוי את הירך הזה, ויחשוב שהוצא גיד הנשה ממנה, ויבוא לכלל עבירה. ומבררים: במאי עסקינן? (במה עוסקים אנו)? אילימא [אם תאמר] שמדובר במקום שבו כל השוחטים הם ישראלים, וכאשר מזדמנת להם בהמה טריפה אין הם מכריזין (מפרסמים) שמכרו באותו יום בשר טריפה לגוי — הרי במקום כזה אין בני ישראל לוקחים בשר מאת הגויים (שמה הוא בשר טריפה), ומעתה לא רק ירך שלימה מותר לשלוח לגוי, אלא אף

הטבח שיצאה טריפה מתחת ידו רשאי לומר בהתנצלות כי שוגג היה — שאם מקבלים את דבריו עלול הוא לשוב ולנהוג כמעשהו, ולומר לעולם כדבר הזה (ש"ת רשב"א). ומכל מקום טבח שנמצא אחריו חלב אין דינו כעבירין במזיד, אלא הריהו נחשב כפושע (רשלן) וחורתו קלה יותר. וסיכמו כי אין קביעה חד משמעית בדבר זה, אלא יכל הדברים האלו נדונין לפי מה שהם, לפי כוונת האנשים, ולפי אונסם ופשעתם. הכל כפי ראות עיני הדיון (ר"ן).

אורח ההלכה **טבח שנמצא חלב אחריו** טבח שתפקידו לנקר בשר ונמצא אחריו חוט או קרום, מלמדים אותו ומוהרים אותו שלא יזלזל באיסורים. אבל אם נמצא אחריו חלב, אם הוא כשעורה — מעבירים אותו מאומנותו. ואם נמצא אחריו כזית, ואפילו מפורד בהרבה מקומות, מכים אותו מכת מדרות ומעבירים אותו. וכתב הרמ"א: וחורתו לכשרותו ותשובתו — הכל לפי ראות עיני הדיון, אם עבר בשוגג או במזיד. ומנהג כשר הוא שהטבח המוכר בשר ינקרו קודם שימכרו, פן יכשול בו הקונים. (רמב"ם שם פ"ז הכ"א. שרי"ע סד, כא).

שולח אדם ירך לגוי שגיד הנשה בתוכה שולח אדם לגוי ירך וגיד הנשה בתוכה בין שלימה בין חתוכה. ואם נותנה לו בפני ישראל ואומר לו שהיא כשרה, לא יתנה לו כשהיא חתוכה אלא אם כן ניטל גידה. כמשנה. (רמב"ם שם פ"ח ה"ד. שרי"ע י"ד סה, יא).

מסורת הש"ס
ב. תוספתא חולין פ"ז, ד.
פסחים פ"ג, חולין צ"א, א. ילקישי תורה קלג.
ג. יבמות ל"ט, ב.
ד. כלה רבתי פ"ט, ח. פסחים כ"א, ילקישי תורה שם.

גרסות

אמר רב אחא אמר רב כהנא בכתיב: א"ר כהנא ויש כתיב שחסרות בהם מלים אלה. אמר רב יהודה היבא בכתב: א"ר כהנא בר יהודה היבא. חלב אחריו בכתב: אחריו חלב.

בכשורה... בכזית... כשעורה... כזית. והלכתא להלקותו בכזית לעברו בכשעורה בכתב: חסרות מלים אלה.

דהו סברי לה כרבי מאיר לא הו מהימני ולבסוף סברי כרבי יהודה בכתב: סבריה כ"מ ולבסוף סבריה כ"י. בזמן הזה... הדר סבריה... דכירי לה לדרבי יהודה בכתב: ובזמן הזה... והדר סבריה... דכירי לה.

אין נאמנין עליו ועל החלב בכתב: אין נאמנין עליו ועל החלב דברי ר' מאיר ויש כתיב שחסרות בהם כל המלים האלה. שגיד הנשה בתוכה בכתב: וגידי הנשה בתוכה. שלמה אין בכתב: שולח אדם שלימה אין.

החיים

הפנימי סמוך לעצם... חיצון סמוך לבשר

